

ΝΕΑ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ

Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος

Αφιέρωμα στο πρώτο δίκτυο μεταφοράς
τεχνογνωσίας και καινοτομίας

ΕΝΩΣΗ
ΜΑΣΤΙΧΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΙΟΥ
THE CHIOS GUM MASTIC
GROWERS ASSOCIATION

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ιδρυτικός Δωρητής και Δωρητής του προγράμματος

ΙΣΝ / SNF

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

επικέντρο ο άνθρωπος | humanity at the core

Με την Υποστήριξη

Σε σύμπραξη με

Ομάδα Έργου:

Στέφανος Χατζηλαζάρου
Επιστημονικός Υπεύθυνος
Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γεωπονίας
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δρ. Στέφανος Κώστας
Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό,
Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δρ. Ηλίας Σμυρνιούδης
Γενικός Διευθυντής
της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Δέσποινα Αναγνώστου
Προϊσταμένη Τμήματος Εξυπηρέτησης Παραγωγών
της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Δρ. Δημήτρης Βολουδάκης
General Programs Director
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Καλλιόπη Καραμποϊκίη
Capacity Building Senior Manager
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Η έκδοση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος
**«Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος
- Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο».**

Η δράση σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από τον οργανισμό **«Νέα Γεωργία Νέα Γενιά»** σε συνεργασία με το **Εργαστήριο Ανθοκομίας, του Τμήματος Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης** και την **Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.**

Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από τον οργανισμό **«Νέα Γεωργία Νέα Γενιά»** μέσω της ιδρυτικής δωρεάς του **Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ)** και την **Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.**

Υποστηρικτής της επέκτασης του προγράμματος ήταν το **The Hellenic Initiative.**

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή & Ιστορικό προγράμματος	10
2	Η Σημασία των Δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας στην γεωργία <ul style="list-style-type: none">- Περιγραφή του Συστήματος Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση- Εφαρμογές καλών πρακτικών δημιουργίας δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας	14
3	Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος – Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο <ul style="list-style-type: none">- Χρονική αναδρομή υλοποίησης του προγράμματος- Αποτελέσματα	18
4	Τεχνικές καλλιέργειας των μαστιχόδεντρων	32
5	Δηλώσεις ωφελούμενων και φορέων συγχρηματοδότησης	38

Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου

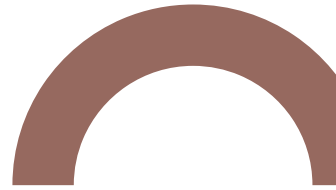
Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου (EMX), ιδρύθηκε το 1938 και αποτελεί τον Φορέα αποκλειστικής διαχείρισης της φυσικής μαστίχας στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έχει ως κύρια δραστηριότητά της τη συλλογή, την επεξεργασία και εμπορία της φυσικής μαστίχας, καθώς και την παραγωγή και εμπορία προϊόντων μαστίχας. Παράλληλα, συντονίζει και ενισχύει την επιστημονική έρευνα γύρω από το μαστιχοδέντρο και τις εφαρμογές της μαστίχας, ενώ επενδύει συστηματικά στην ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Περίπου το 80% της παραγωγής εξάγεται, ενώ τα βασικά προϊόντα της EMX φέρουν την ένδειξη ΠΟΠ ήδη από το 1997. Η Ένωση λειτουργεί με διεθνείς πιστοποιήσεις ποιότητας (ISO, GMP, BRC) και συνεργάζεται με διαπιστευμένους φορείς για τακτικούς ελέγχους σε όλα τα στάδια παραγωγής. Οι εγκαταστάσεις της, άνω των 10.000 τ.μ., περιλαμβάνουν δύο εργοστάσια και πειραματικό θερμοκήπιο.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ανάπτυξης, η EMX έχει ιδρύσει τη Mediterra A.E. (mastishop), την εταιρεία Mastiha Damla Sakiz στη Σμύρνη, καθώς και το Κέντρο Έρευνας Μαστίχας, που λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ επιστήμης και βιομηχανίας. Η μαστίχα Χίου έχει αναγνωριστεί ως στοιχείο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO (2015) και έχει λάβει μονογραφία από την EMA (2016), επιβεβαιώνοντας τη μοναδική της αξία και τις φαρμακευτικές της ιδιότητες.

Εργαστήριο Ανθοκομίας του Τμήματος Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Το Εργαστήριο Ανθοκομίας του Τομέα Οπωροκηπευτικών και Αμπέλου του Τμήματος Γεωπονίας ΑΠΘ διαθέτει μακρά παράδοση εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριοποίησης σε θέματα που σχετίζονται με τη φυσιολογία, αναπαραγωγή και τεχνικές καλλιέργειας φυτών καλλωπιστικού ενδιαφέροντος. Η προαναφερθείσα ερευνητική δραστηριότητα έχει οδηγήσει σε σημαντικό αριθμό δημοσιεύσεων σε διεθνώς αναγνωρισμένα περιοδικά υψηλής απήχησης και σε σύναψη συνεργασιών με ερευνητικά ιδρύματα της Ελλάδας και του Εξωτερικού. Επιπρόσθετα, έχει υλοποιήσει και υλοποιεί με επιτυχία ερευνητικά και εκπαιδευτικά προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν από εθνικούς ή ιδιωτικούς πόρους. Στις δραστηριότητες του Εργαστηρίου συμμετέχουν σημαντικός αριθμός μεταπτυχιακών και προπτυχιακών φοιτητών.

Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Ο οργανισμός Νέα Γεωργία Νέα Γενιά στηρίζει την βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου και επιταχύνει τον μετασχηματισμό του κλάδου της αγροδιατροφής μέσω πρωτοβουλιών εθνικής και τοπικής εμβέλειας, με σημαντικό κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο. Ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), στο πλαίσιο του προγράμματος Επανεκκίνηση και Ενίσχυση των Νέων του ΙΣΝ, το οποίο προχώρησε σε μια δωρεά-ορόσημο με στόχο την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα της χώρας. Από το 2018, το σύνολο των ωφελούμενων και των εμπλεκόμενων επαγγελματιών του οργανισμού ξεπερνάει τα 33.000 άτομα, μέσω της υλοποίησης προγραμμάτων ανάπτυξης δεξιοτήτων, μεταφοράς τεχνογνωσίας και ενίσχυσης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας σε όλη την Ελλάδα.

Η πρωτοβουλία ξεκίνησε το 2018, με επικεφαλής το Πανεπιστήμιο RUTGERS (το πολιτειακό πανεπιστήμιο του Νιου Τζέρσεϋ), σε συνεργασία με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και την Αμερικανική Γεωργική Σχολή. Τον Οκτώβριο του 2020, η πρωτοβουλία εξελίχθηκε σε αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με έδρα την Ελλάδα, υποστηρίζοντας ολόκληρο το ελληνικό αγροδιατροφικό οικοσύστημα. Ταυτόχρονα ο οργανισμός επέκτεινε το δίκτυο συνεργατών, υποστηρικτών και δωρητών με στόχο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά του διατηρώντας παράλληλα τη στενή συνεργασία με το Πανεπιστήμιο RUTGERS ως στρατηγικό και τεχνικό σύμβουλο.

Το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) στήριξε τον οργανισμό Νέα Γεωργία Νέα Γενιά με ιδρυτική δωρεά και μέσω αυτής, νέες και νέους που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αγροδιατροφής. Μας χαροποίησε ιδιαίτερα η σύμπραξη όλων μας, με κοινό σκοπό τη διατήρηση και ενίσχυση της μαστιχοκαλλιέργειας. Καρπούς αυτής της συλλογικής προσπάθειας βλέπουμε ήδη και συχαίρουμε τους μαστιχοκαλλιεργητές της Χίου και την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου που με αφοσίωση και περηφάνεια κρατούν ζωντανή και επικερδή μια παράδοση αιώνων.

Ελίνα Κλαριδόπουλου

Μέλος της Διεύθυνσης Δωρεών
του Ίδρυματος Σταύρος Νιάρχος

Εκ μέρους του The Hellenic Initiative - και ως υπερήφανος Χιώτης και κάτοχος μαστιχόδεντρων - θα ήθελα να εκφράσω τα θερμότερα συγχαρητήριά μου προς τη Νέα Γεωργία Νέα Γενιά και τους τοπικούς παραγωγούς μαστίχας για αυτή τη σημαντική προσπάθεια να μοιραστούν τη μαγεία της μαστίχας μας με τον κόσμο. Το The Hellenic Initiative είχε την τιμή να στηρίξει αυτή την επιτυχημένη προσπάθεια.

Michael Psaros

Co-Founder and Managing Partner of KPS Capital Partners, LP, and a member of its Investment Committee and Management Committee

Εκ μέρους της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου, θέλω να ευχαριστήσω θερμά, τον οργανισμό Νέα Γεωργία Νέα Γενιά, το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), το The Hellenic Initiative, και το Εργαστήριο Ανθοκομίας του Τμήματος Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος «Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος». Μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος μας δόθηκε η ευκαιρία να μοιραστούμε και να βιώσουμε μαζί με όλους τους κρίκους της αλυσίδας αξίας της Μαστίχας, επιστημονικά τεκμηριωμένη γνώση, παρακαταθήκη για το σήμερα και το αύριο της Μαστιχοκαλλιέργειας.

Γεώργιος Τούμπας

Πρόεδρος της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Ως Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, αισθανόμαστε ιδιαίτερη ικανοποίηση βλέποντας το πρόγραμμα για τα Μαστιχοδέντρα να εξελίσσεται σε μια πρωτοβουλία με ουσιαστικό αντίκτυπο για τους παραγωγούς μας. Η θερμή ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας επιβεβαιώνει ότι η δράση αυτή απαντά σε πραγματικές ανάγκες και ενισχύει τη βιωσιμότητα της μαστιχοκαλλιέργειας. Ευχαριστούμε θερμά όλους τους συνεργαζόμενους φορείς, τον οργανισμό Νέα Γεωργία Νέα Γενιά, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) και το The Hellenic Initiative, για την άψογη συνεργασία και τη σταθερή τους υποστήριξη. Η κοινή μας προσπάθεια αποδεικνύει ότι όταν ενώνουμε δυνάμεις, μπορούμε να διασφαλίσουμε το μέλλον της μαστίχας και να ενισχύσουμε ακόμη περισσότερο τον μοναδικό αυτό θησαυρό της Χίου.

Δρ. Ηλίας Σμυρνιούδης

Γενικός Διευθυντής της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Είμαι ιδιαίτερα χαρούμενος που βλέπω σήμερα μια προσπάθεια ετών να στέφεται με επιτυχία, ακόμα και πάνω από τις προσδοκίες μας. Η συγκεκριμένη δράση αγκαλιάστηκε και υποστηρίχθηκε με ενθουσιασμό από την τοπική κοινωνία και αυτό αποδεικνύει ότι έδωσε απαντήσεις σε υπαρκτές ανάγκες και προβλήματα των μαστιχοπαραγωγών. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, τον οργανισμό Νέα Γεωργία Νέα Γενιά και το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) για την αγαστή συνεργασία τους όλα αυτά τα χρόνια, αλλά και τους νέους φίλους του The Hellenic Initiative που πίστεψαν και συμμετέχουν πλέον ενεργά στην κοινή μας προσπάθεια. Ελπίζω όλοι μαζί να καταφέρουμε να προσθέσουμε ένα μικρό λιθαράκι γνώσης στο μαγικό κόσμο της μαστιχοκαλλιέργειας.

Στέφανος Χατζηλαζάρου

Επιστημονικός Υπεύθυνος, Αναπληρωτής Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η επιτυχία του προγράμματος στηρίχθηκε στην ανάπτυξη και λειτουργία ενός δικτύου γνώσης και συνεργασίας ανάμεσα στους παραγωγούς που καταρρίπτει μύθους για το ότι «οι Έλληνες δεν συνεργάζονται». Η μεταφορά τεχνογνωσίας από “αγρότη σε αγρότη” αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο διάχυσης της γνώσης και εφαρμογής σύγχρονων πρακτικών, που μπορεί να υπερκεράσει το έλλειμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης στον κλάδο και να δημιουργήσει προοπτικές ανάπτυξης. Το γκεχίρημα μας στη Χίο αποτελεί συνολικά ένα σύστημα έμπρακτης, αποτελεσματικής συνεργασίας ανάμεσα σε αγρότες, πανεπιστήμιο, συνεταιριστικές επιχειρήσεις, την κοινωνία των πολιτών και οργανισμούς. Σε αυτή την πορεία δημιουργίας αξίας για το νησί και την καλλιέργεια της μαστίχας, οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στους συνοδοιπόρους μας: το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, το The Hellenic Initiative και φυσικά όλους τους παραγωγούς που συμμετέχουν με συνέπεια και διάθεση προσφοράς σε αυτή την πρωτοβουλία.

Έφη Λαζαρίδου

Διευθύνουσα Σύμβουλος του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

01

Εισαγωγή & Ιστορικό προγράμματος

Η δημιουργία του παρόντος αφιερώματος αποτελεί καρπό της επιτυχημένης πορείας και της απήχησης του εκπαιδευτικού προγράμματος **«Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος - Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο»**. Στόχος του αφιερώματος είναι η ανάδειξη του έργου που υλοποιήθηκε. Μέσα από τις σελίδες του, φιλοδοξούμε να αποτυπωθεί η πρωτότυπη εμπειρία της διαμόρφωσης ενός Δίκτυου Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας, αφιερωμένο στους συμμετέχοντες μαστιχοπαραγωγούς του νησιού.

Η μοναδικότητα του φημισμένου ελληνικού προϊόντος **«μαστήχα Χίου»**, σε συνδυασμό με τη μείωση των μαστιχόδεντρων τα τελευταία χρόνια, οδήγησε στην ανάγκη εκπαίδευσης νέων μαστιχοπαραγωγών σε τεχνικές πολλαπλασιασμού και καλλιεργητικών πρακτικών.

Αρχικά, με στόχο να καλύψει αυτή την ανάγκη, δημιουργήθηκε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο **«Μαστιχόδεντρα: Σύγχρονες Τεχνικές Πολλαπλασιασμού και Καλλιέργειας»**, το οποίο παρείχε πέρα από θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις, τη δυνατότητα οικοδόμησης συνεργασιών μεταξύ των εκπαιδευόμενων.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε στη Χίο τον Οκτώβριο του 2021, στις εγκαταστάσεις της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου και ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2023.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μέσω της συνεργασίας διαφορετικών φορέων, **του Εργαστήριου Ανθοκομίας, του Τμήματος Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, της Ένωσης Μαστιχο-**

παραγωγών Χίου και του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά. Η επιστημονική ομάδα πλαισιώθηκε από πλειάδα έμπειρων καθηγητών του Πανεπιστημίου, συντονιστής των οποίων ήταν ο Αναπληρωτής Καθηγητής κ. Στέφανος Χατζηλαζάρου.

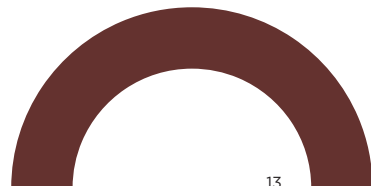
Κατά τη διάρκεια εκείνου του προγράμματος, οι συμμετέχοντες, έλαβαν σχεδόν **100 ώρες εκπαίδευσης**, οι οποίες αφορούσαν τόσο θεωρητική όσο και πρακτική εκπαίδευση στο πεδίο, όπου εξασκήθηκαν στην εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών και τεχνικών πολλαπλασιασμού της μαστίχας. Συνολικά το πρόγραμμα παρακολούθησαν **48 συμμετέχοντες**. Αξίζει να αναφερθεί ότι πριν την έναρξη, το πρόγραμμα έλαβε για 48 διαθέσιμες θέσεις συνολικά 148 αιτήσεις συμμετοχής, ενδεικτικό του μεγάλου ενδιαφέροντος των μαστιχοπαραγωγών της Χίου για εκπαίδευση και επαγγελματική εξέλιξη.

Τέλος, να σημειωθεί ότι ήταν **η πρώτη φορά** που υλοποιήθηκε ένα ολοκληρωμένο και συστηματικό πρόγραμμα εκπαίδευσης για τους μαστιχοπαραγωγούς, αναλύοντας την αλυσίδα αξίας, από την παραγωγή μέχρι και τους σύγχρονους τρόπους χρήσης της μαστίχας.

Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος, διεξήχθη από την εταιρεία Deloitte ανώνυμη έρευνα αξιολόγησης, η οποία εδώ και χρόνια αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο για τη βελτίωση των

δράσεων του οργανισμού «Νέα Γεωργία Νέα Γενιά». Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, **το 93% των συμμετεχόντων** δήλωσε ότι η γνώση και η εμπειρία που αποκόμισε από το πρόγραμμα είναι χρήσιμο να μεταδοθεί και σε άλλους μαστιχοπαραγωγούς, ενώ **το 97% των συμμετεχόντων** θεωρούσε ιδιαίτερα σημαντική τη δικτύωση μεταξύ των μαστιχοπαραγωγών του νησιού. Από αυτά τα εντυπωσιακά ποσοστά, φάνηκε η ανάγκη ενδυνάμωσης των κοινοτήτων που κρατούν τη μαστίχα ζωντανή.

Σε συνέχεια της πετυχημένης δράσης και των συμπερασμάτων που προέκυψαν, αποφασίστηκε η δημιουργία του προγράμματος **«Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος – Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο»**, το οποίο είχε στόχο την δημιουργία ενός δικτύου μεταφοράς τεχνογνωσίας και καινοτομίας για την καλλιέργεια της μαστίχας στο νησί της Χίου, τόσο από καθηγητές Πανεπιστημίου προς τους παραγωγούς όσο και από παραγωγό προς παραγωγό (peer to peer).

02

Η Σημασία των Δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας στην γεωργία

Περιγραφή του Συστήματος Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

(AKIS-Agricultural Knowledge and Innovation System)

Κατά το παρελθόν, η ανάπτυξη λύσεων από τους ερευνητές και, στη συνέχεια, η μετάδοσή τους στο γεωργό, φαινόταν ενδεχομένως ικανοποιητική. Σήμερα, το μοντέλο «γραμμικής μεταφοράς γνώσης» καθίσταται ολοένα και πιο παρωχημένο. Πλέον, απαιτούνται νέοι και καλύτεροι τρόποι ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών, προκειμένου να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της γεωργίας και της παραγωγής τροφίμων.

Η έννοια των **Συστημάτων Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας (Agricultural Knowledge and Innovation Systems - AKIS)** περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο άτομα και οργανισμοί ενώνουν τις δυνάμεις τους με σκοπό την προώθηση της αμοιβαίας μάθησης, **την παραγωγή, την ανταλλαγή και τη χρήση γνώσεων και πληροφοριών** που σχετίζονται με τη γεωργία.

Στη δημιουργία γεωργικής γνώσης εμπλέκονται ποικίλοι συμμετέχοντες. Γεωργοί, σύμβουλοι, ερευνητές, φορείς παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, Υπουργεία, αποτελούν όλοι μέρος ενός εθνικού ή περιφερειακού συστήματος AKIS και παράγουν ή ανταλλάσσουν γνώση.

Τι περιλαμβάνει το Σύστημα Γεωργικής Γνώσης και Καινοτομίας;

- ✓ **Συλλογή** όλων των πληροφοριών από όλους τους φορείς σχετικά με την έρευνα, τη καινοτομία, την εκπαίδευση.
- ✓ **Παρουσίαση** όλων των προβλημάτων που εντοπίζονται κατά τη διαδικασία εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- ✓ **Απαρίθμηση** όλων των συνεργασιών μεταξύ των εμπλεκόμενων που έχουν θετικά αποτελέσματα με σκοπό την υιοθέτησή τους.
- ✓ **Προσδιορισμός** της υπάρχουσας κατάστασης του αγροδιατροφικού τομέα καθώς και των μελλοντικών αναγκών του.

Η διάρθρωση του AKIS

(Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

Εφαρμογές καλών πρακτικών δημιουργίας δικτύων μεταφοράς τεχνογνωσίας

Ευρώπη

Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO - Food and Agriculture Organization) του Ο.Η.Ε. προωθεί την ανταλλαγή επιστημονικής έρευνας και τεχνικής γνώσης που σχετίζεται με όλους τους τομείς των τροφίμων και της γεωργίας. Μέσω προγραμμάτων γνώσης, ο FAO συμβάλλει στην αύξηση της προσβασιμότητας και της προβολής των ερευνητικών αποτελεσμάτων στα Κράτη Μέλη του.

Ενδεικτικά, αναφέρεται το AIMS, το οποίο αποτελεί μια παγκόσμια κοινότητα

Έδη σε όλη την Ευρώπη χρησιμοποιούνται νέα εργαλεία και προσεγγίσεις για τη βελτίωση της ανταλλαγής γνώσεων, τη μάθηση και τη διαδραστική καινοτομία στους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας και της αγροτικής ανάπτυξης.

τα ειδικών στη διαχείριση πληροφορίας και δεδομένων τροφίμων και γεωργίας, που διευκολύνεται από τον FAO. Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί το KnowledgeLab, ένα καινοτόμο περιβάλλον μάθησης για την προώθηση της ανταλλαγής γνώσης, το οποίο περιλαμβάνει επί του παρόντος τα προγράμματα AGRIS, AGROVOC και AGORA. Μέσω αυτών, ο FAO ενισχύει την προσβασιμότητα και την προβολή της έρευνας στον τομέα των τροφίμων και της γεωργίας, καθιστώντας την διαθέσιμη και αξιοποιήσιμη παγκοσμίως.

(Πηγή: <https://www.fao.org/knowledge-sharing/en/>)

Ελλάδα

Ο οργανισμός Νέα Γεωργία Νέα Γενιά υλοποιεί από το 2021 προγράμματα τα οποία αποτελούν καλές πρακτικές δημιουργίας δικτύων ανταλλαγής, προωθώντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη συνεργασία μεταξύ επιστημονικών φορέων, εκπαιδευτών και παραγωγών, καθώς και την εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων, όπως τα μοντέλα Train-the-Trainer και Peer-to-Peer (Farmer-to-Farmer), συμβάλλοντας στη βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

Ειδικότερα, σε συνεργασία με το Εργαστήριο Σηροτροφίας και Μελισσοκομίας του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, υλοποιείται το εμβληματικό πρόγραμμα «Βασιλοτροφία: Αξιοποίηση, διάσωση και βελτίωση γενετικού υλικού μελισσών», στοχεύοντας στην αύξηση της παραγωγής και στην ανάπτυξη ανθεκτικότερων μελισσοσμηνών, μέσω της βελτιστοποίησης του ενδημικού γενετικού υλικού. Επαγγελματίες μελισσοκόμοι, μέσω της προσέγγισης Train-the-Trainer, εκπαιδεύονται σε θέματα βασιλοτροφίας, και στη συνέχεια, μέσω της προσέγγισης Farmer-to-Farmer, λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές γνώσης σε μελισσοκόμους της

περιοχής τους, οργανώνοντας την επίδειξη και υλοποίηση εμβολιασμών βασιλικών κελιών για την παραγωγή ποιοτικών βασιλισσών. Μέχρι σήμερα, έχουν ωφεληθεί περισσότεροι από 1.800 μελισσοκόμοι από τις Περιφέρειες της Θεσσαλίας και της Στερέας Ελλάδας. Η πρωτοβουλία έχει συγχρηματοδοτηθεί από τον οργανισμό Νέα Γεωργία Νέα Γενιά, μέσω της ιδρυτικής δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ), το Κοινωνικό Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, την εταιρεία APIVITA στο πλαίσιο του Billion Bees Program, καθώς και τις οικείες Περιφέρειες της Θεσσαλίας και της Στερέας Ελλάδας.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα «Μαστιχοδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος - Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο», παρόλο που δεν εντάσσεται στο σύστημα AKIS καθώς δεν χρηματοδοτείται από την ΕΕ αλλά αποτελεί πρωτοβουλία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, μπορεί να θεωρηθεί πρότυπο αγροτικής εκπαίδευσης και βιώσιμης ανάπτυξης, και αναγνωρίστηκε ήδη ως καλή πρακτική από τη Γενική Διεύθυνση Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG Agri).

03

Μαστιχόδεντρα:

Διασφαλίζοντας το μέλλον
ενός εθνικού προϊόντος -
Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας
και Καινοτομίας στη Χίο

Το πρόγραμμα

“Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος - Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο”

Σε συνέχεια του πρώτου εκπαιδευτικού προγράμματος του 2021 και μετά από ανάγκη για γνώση που εξέφρασαν οι ίδιοι οι μαστιχοπαραγωγοί, τον Μάιο του 2023 ξεκίνησε ο σχεδιασμός και η προετοιμασία του προγράμματος «Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος - Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο», με στόχο τη διαφύλαξη της καλλιέργειας της μαστίχας μέσα από τη συστηματική μεταφορά γνώσης και τεχνογνωσίας.

Κεντρικός άξονας του προγράμματος ήταν η δημιουργία του πρώτου οργανωμένου δικτύου μεταφοράς τεχνογνωσίας και καινοτομίας για τη μαστίχα στη Χίο, βασισμένου στη μάθηση από παραγωγό σε παραγωγό (peer-to-peer learning).

Στο πλαίσιο αυτό, επιλέχθηκαν και επιμορφώθηκαν 24 μαστιχοπαραγωγοί από τα μαστιχοχώρια του νησιού, οι οποίοι εκπαιδεύτηκαν ώστε να λειτουργήσουν ως «εκπαιδευτές» και πυρήνες διάχυσης γνώσης. Μέσα από τη μεταφορά σύγχρονων τεχνικών καλλιέργειας και πολλαπλασιασμού, το δίκτυο ενίσχυσε ουσιαστικά το σύνολο των ενδιαφερόμενων παραγωγών που συμμετείχαν, δημιουργώντας μια σταθερή βάση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της μαστιχοκαλλιέργειας.

Η δράση σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από τον οργανισμό «Νέα Γεωργία Νέα Γενιά», σε συνεργασία με το Εργαστήριο Ανθοκομίας, του Τμήματος Γεωπονίας, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από τον οργανισμό «Νέα Γεωργία Νέα Γενιά» μέσω της ιδρυτικής δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) και από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, ενώ υποστηρικτής του προγράμματος ήταν το The Hellenic Initiative. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς για τη συνδρομή του στην καταληκτική εκδήλωση του προγράμματος και στον Δήμο Χίου για την παραχώρηση του Ομήρειου Πνευματικού Κέντρου.

“

Το πρώτο οργανωμένο δίκτυο μεταφοράς τεχνογνωσίας και καινοτομίας για τη μαστίχα στη Χίο, βασισμένο στη μάθηση από παραγωγό σε παραγωγό.

”

Σκανάρετε για να ανακαλύψετε περισσότερα.

Πιο αναλυτικά, το πρόγραμμα αποτελούνταν από 2 φάσεις υλοποίησης:

1^η Φάση

Επιλογή 24 έμπειρων μαστιχοπαραγωγών - πυρήνων Εκπαιδευτήκαν ως εκπαιδευτές, σε ήπιες δεξιότητες και εμβάθυσαν σε τεχνικά θέματα και καλλιεργητικούς χειρισμούς με στόχο να αποτελέσουν σημείο αναφοράς στην περιοχή τους.

2^η Φάση

Δίκτυο εκπαίδευσης των μαστιχοπαραγωγών
Οι μαστιχοπαραγωγοί της Χίου είχαν την δυνατότητα να λάβουν θεωρητική εκπαίδευση από ειδικούς του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου καθώς και πρακτική εκπαίδευση peer-to peer από τους 24 επιλεγμένους μαστιχοπαραγωγούς της πρώτης φάσης.

Σημείωση:

Οι μαστιχοπαραγωγοί πυρήνες δεν είχαν μόνο τον ρόλο του εκπαιδευτή. Ταυτόχρονα μετέφεραν, τις παρατηρήσεις και τις εμπειρίες των μαστιχοπαραγωγών προς το ΑΠΘ και την ΕΜΧ, δημιουργώντας έναν πλήρη κύκλο πληροφόρησης-ανατροφοδότησης της γνώσης.

Χρονική αναδρομή υλοποίησης του προγράμματος

Νοέμβριος 2023

Ξεκίνησε η συλλογή αιτήσεων για τους μαστιχοπαραγωγούς που επιθυμούσαν να συμμετέχουν στην πρώτη φάση του προγράμματος. Για 24 διαθέσιμες θέσεις (18 κύριοι συμμετέχοντες & 6 αναπληρωματικοί) το πρόγραμμα έλαβε 38 αιτήσεις συνολικά. Για την ορθότερη αξιολόγηση των αιτήσεων, ο οργανισμός Νέα Γεωργία Νέα Γενιά μαζί με το Εργαστήριο Ανθοκομίας, του τμήματος Γεωπονίας, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου διεξήγαγαν διαδικτυακές συνεντεύξεις με τους υποψήφιους συμμετέχοντες, προκειμένου να επιλεγούν οι τελικοί συμμετέχοντες με βάση την εμπειρία, τις επικοινωνιακές δεξιότητες και το κίνητρό τους.

Δεκέμβριος 2023

Ξεκίνησε στη Χίο η υλοποίηση του προγράμματος.

Στο πλαίσιο της πρώτης φάσης, οι 24 μαστιχοπαραγωγοί που είχαν επιλεγεί ως πυρήνες του προγράμματος, λάμβαναν πρακτική εκπαίδευση στο πεδίο, από καθηγητές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, και στη συνέχεια μετέδιδαν τις αποκτηθείσες γνώσεις - δεξιότητες στους μαστιχοπαραγωγούς της περιοχής τους, οι οποίοι συμμετείχαν στην δεύτερη φάση του προγράμματος.

Επιπλέον, για τους 24 μαστιχοπαραγωγούς-πυρήνες πραγματοποιήθηκαν δύο διήμερα εργαστήρια σχετικά με τις επικοινωνιακές δεξιότητες, για καλύτερη και αποτελεσματικότερη ομαδική επικοινωνία και την ενεργητική ακρόαση μεταξύ των παραγωγών, με γνώμονα την πετυχημένη και ομαλή διεξαγωγή της δεύτερης φάσης.

Τα βιωματικά σεμινάρια είχαν στόχο να διευκολύνουν τη μεταφορά νέας γνώσης μεταξύ των παραγωγών μαστίχας.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα παρείχε στους συμμετέχοντες της πρώτης φάσης τη δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά σε πειράματα με στόχο τη βελτιστοποίηση της καλλιέργειας της μαστίχας. Στο πλαίσιο των πειραμάτων, πραγματοποιήθηκαν φυλλοδιαγνωστικές αναλύσεις και αναλύσεις εδάφους, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις βέλτιστες τεχνικές λίπανσης, ενώ δοκιμάστηκαν διαφορετικές μέθοδοι κεντήματος για την αξιολόγηση των καταλληλότερων πρακτικών.

Στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης του προγράμματος, η οποία υλοποιούνταν παράλληλα με την πρώτη, όλοι οι συμμετέχοντες παραγωγοί μαστίχας παρακολούθησαν τη θεωρητική εκπαίδευση στο Ομήρειο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Χίου και στη συνέχεια οργανώθηκαν σε 15 τοπικές ομάδες για την πρακτική εκπαίδευση.

Η πρακτική εκπαίδευση στο πεδίο πραγματοποιούνταν από τους επιλεγμένους μαστιχοπαραγωγούς πυρήνες όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σε **15 Μαστιχοχώρια**. Συγκεκριμένα, είχαν δημιουργηθεί ομάδες στα ακόλουθα: Πυργί, Βουνό-Φλάτσια, Καλαμωτή, Κοινή-Παγίδα, Αρμόλια, Θολοποτάμι-Μυρμήγκι, Καλλιμασιά, Μέσα-Εξω Δίδυμα, Μεστά, Νένητα, Νεοχώρι-Θυμιανά, Ολύμποι, Αγ. Γεώργιος Συκούσης, Ελάτα και Καταρράκτης.

Σε αυτά τα 15 Μαστιχοχώρια λειτουργούσε στην πράξη η ιδέα του δικτύου, με τη δημιουργία ομάδων που, εκτός από την πρακτική εκπαίδευση στα τεχνικά θέματα της καλλιέργειας, αντάλλαζαν απόψεις και εμπειρίες, και έθεταν κρίσιμα ερωτήματα ή προβλήματα, τα οποία μεταφέρονταν στην Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου και στο Πανεπιστήμιο, για την επίλυσή τους.

Η ομάδα έργου και οι 24 μαστιχοπαραγωγοί που επελέγησαν ως πυρήνες του προγράμματος

Σεπτέμβριος 2024

Ορόσημο στην πορεία του προγράμματος ήταν οι έντονες πλημμύρες που έπληξαν σοβαρά το νησί της Χίου τον Σεπτέμβριο του 2024, με σοβαρές ζημιές σε καλλιέργειες δένδρων μαστίχας. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η παραγωγή μαστίχας μειώθηκε κατά περίπου 40%. Η ομάδα υλοποίησης ανέστειλε τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες έως τον Δεκέμβριο του 2024, οπότε και το πρόγραμμα επανεκκίνησε μετά από τρίμηνη παύση. Παράλληλα, τα αποτελέσματα των επιτόπιων πειραμάτων που πραγματοποιήθηκαν στα μαστιχοχώραφα στο πλαίσιο του έργου επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Ανταποκρινόμενοι στις απαιτήσεις των συνθηκών, ο οργανισμός Νέα Γεωργία Νέα Γενιά, η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης συμφώνησαν στην ανάγκη παράτασης του προγράμματος.

Μάρτιος 2026

Η παράταση αυτή, έως τον Μάρτιο 2026, έναντι της αρχικής διάρκειας έως τον Ιούνιο 2025, κατέστη εφικτή χάρη στη στήριξη του The Hellenic Initiative (THI) και κρίθηκε απαραίτητη για την αποκατάσταση των πειραματικών δραστηριοτήτων και την υλοποίηση πρόσθετων εκπαιδευτικών ενοτήτων, με στόχο την περαιτέρω ενδυνάμωση των μαστιχοπαραγωγών.

Παράλληλα, κατά την διάρκεια του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν 3 ανοιχτές εκδηλώσεις.

15 Δεκεμβρίου 2023

Η πρώτη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2023, ανακοινώνοντας την έναρξη της δεύτερης φάσης του προγράμματος, κατά την διάρκεια της οποίας παρουσιάστηκε η δομή του προγράμματος από τον κ. Στέφανο Χατζηλαζάρου, Αναπληρωτή Καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καθώς και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη γεωργία και στη μαστιχοκαλλιέργεια της Χίου, από τον κ. Βολουδάκη Δημήτρη, Γενικό Διευθυντή Προγραμμάτων του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά και Διδάκτωρ Γεωπονίας από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, με ειδικευση στις Επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής στη Γεωργία.

7 Νοεμβρίου 2025

Στις 7 Νοεμβρίου 2025 πραγματοποιήθηκε στη Χίο μια ακόμα σημαντική εκδήλωση με τίτλο «Καλλιεργώντας το μέλλον της μαστίχας: Εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία» που συγκέντρωσε όλους τους εταίρους υλοποίησης και χρηματοδότησης, η οποία προσέλκυσε περισσότερους από 130 παραγωγούς. Ανακοινώθηκε τόσο η επέκταση της πρωτοβουλίας όσο και η έναρξη νέων δραστηριοτήτων. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, ο κ. Στέφανος Χατζηλαζάρου ανέδειξε τα αποτελέσματα του προγράμματος και πώς το δίκτυο λειτούργησε επιτυχημένα μεταφέροντας γνώσεις, τεχνογνωσία και πληροφορίες, μεταξύ των μαστιχοπαραγωγών και μεταξύ του παραγωγών και της επιστημονικής κοινότητας.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε συζήτηση με τη συμμετοχή μαστιχοπαραγωγών, οι οποίοι λειτούργησαν ως «πυρήνες» εκπαίδευσης προς τους άλλους μαστιχοπαραγωγούς, την κα. Δέσποινα Κύλη και τον κ. Αλέξη Τσουνάκο, οι οποίοι μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους, αναδεικνύοντας παράλληλα την αξία της συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών για τη δημιουργία μιας ανθεκτικής παραγωγικής κοινότητας.

Τέλος, ο καθηγητής Γεωργίας Ακριβείας κ. Σπύρος Φουντάς, από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, και ο Ηλεκτρολόγος Μηχανικός κ. Μιχάλης Ασήμογλου, ανέδειξαν τη συμβολή της τεχνολογίας και των καινοτόμων εργαλείων στη σύγχρονη καλλιέργεια και πώς αυτή θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην μαστιχοκαλλιέργεια.

27 Μαρτίου 2026

Εκδήλωση ολοκλήρωσης του προγράμματος.

Επικοινωνιακές δεξιότητες - soft skills

(αποκλειστικά για τους μαστιχοπαραγωγούς πυρήνες)

- Ιωάννης Μαυροκορίδης
Εκπαιδευτής σε θέματα ανάλυσης συμπεριφοράς (Disc Behavioral Profiling) και επικοινωνίας
- Λία Σουρλα
Learning & HR Consultant

Διαχείριση συνθηκών στρες των δέντρων

(Ξηρασία, αλατότητα κ.ά.)

- Αθανάσιος Μολασιώτης
Καθηγητής, Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Θρέψη μαστιχόδεντρων

Αθανάσιος Κουκουνάρας
Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Αγενης πολλαπλασιασμός

- Στέφανος Κώστας
- Στέφανος Χατζηλαζάρου
- Αθανάσιος Οικονόμου
Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Λίπανση μαστιχόδεντρων

Γεωργία Τάνου
Ερευνήτρια με αντικείμενο τη Φυσιολογία και τη Θρέψη Δενδρωδών Καλλιερχειών στο Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού Δήμητρα

Κέντημα

- Δρ Ηλίας Σμυρνιούδης
- Τηλέμαχος Βασιλάκης
Διευθυντής παραγωγικών μονάδων Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου
- Μιχάλης Χαζάκης
Υπεύθυνος Πολλαπλασιαστικού Υλικού, Δ/νση Έρευνας και Ανάπτυξης Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Ζιζανιοκτονία

Ηλίας Ελευθεροχωρινός
Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Γεωπονίας, Σχολή Δασολογίας & Φυσικού περιβάλλοντος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διαχείριση νερού στο χωράφι

Μαριάνθη Ποδημάτι
Περιβαλλοντική Επιστήμονας στη Διεύθυνση Υδάτων της Δυτικής Ελλάδας

Φυτοπροστασία - Ανακύκλωση συσκευασιών φυτοφαρμάκων

Χρήστος Πελέκης
Προϊστάμενος Τμήματος Καθαριότητας
Κεντρικού - Δυτικού Τομέα Δήμου
Θεσσαλονίκης

Ασθένειες μαστιχόδεντρων - Διαχείριση ασθενειών

- **Αναστασία Λαγοπόδη**
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Γεωπονίας
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- **Ναταλί Κάμου**
Μεταδιδάκτορας, Τμήμα Γεωπονίας του
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Μηχανισμοί βιοσύνθεσης μαστίχας

Παναγιώτης Μαδέσης
Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα
Γεωπονίας, Φυτικής Παραγωγής
& Αγροτικού Περιβάλλοντος του
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Μηχανισμοί έκκρισης μαστίχας

Άγγελος Κανελλής
Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Φαρμακευτικής
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης

Συνεργατισμός

Παναγιώτα Σεργάκη
Καθηγήτρια του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε
θέματα Αγροτικής Οικονομίας

Χρηματοδοτικά εργαλεία και σχέδια βελτίωσης

Ευθύμιος Τσιατούρας
Προϊστάμενος της Μονάδας Ενισχύσεων
του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης

Ποικιλομορφία μαστιχόδεντρων - Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα

Νίκος Κρίγκας
Ερευνητής στο Ινστιτούτο Βελτίωσης Φυτών
και Γενετικών Πόρων & στον Βαλκανικό
Βοτανικό Κήπο Κρουσσιών του Ελληνικού
Γεωργικού Οργανισμού «Δήμητρα»

Αναγεννητική Γεωργία

Παναγιώτης Παπαδόπουλος
Γεωπόνος MSc , Διαπιστευμένος Εκπαιδευτής
Ενηλίκων, Ιδρυτικό μέλος & επικεφαλής της
Open Farm

Αποτελέσματα

Ανάπτυξη τοπικού δικτύου μεταφοράς γνώσης και συμβουλευτικής υποστήριξης για τους μαστιχοπαραγωγούς της Χίου

Peer-to-Peer

Καινοτόμο μοντέλο μάθησης

24

επιλεγμένοι μαστιχοπαραγωγοί - πυρήνες εκπαιδεύτηκαν ώστε να αναλάβουν τον ρόλο του «εκπαιδευτή»

100

 ώρες θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης

300

ωφελούμενοι μαστιχοπαραγωγοί της τοπικής κοινότητας της Χίου Έλαβαν γνώσεις και βέλτιστες πρακτικές σύγχρονης καλλιέργειας και πολλαπλασιασμού μαστίχας

50

 ώρες θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης

34%

γυναικεία συμμετοχή στο πρόγραμμα

94%

δήλωσε πολύ ικανοποιημένο από την εκπαίδευση που έλαβε

Στρατηγικός στόχος της δράσης ήταν η δημιουργία ενός εκτεταμένου τοπικού δικτύου μεταφοράς γνώσης και συμβουλευτικής υποστήριξης, ενισχύοντας την κουλτούρα συνεργασίας μεταξύ των μαστιχοπαραγωγών. Αντί της παραδοσιακής προσέγγισης «εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου», το πρόγραμμα υιοθέτησε ένα καινοτόμο μοντέλο μάθησης peer-to-peer, ιδιαίτερα πρωτοποριακό για τα ελληνικά αγροτικά δεδομένα.

Στο πλαίσιο αυτό, 24 επιλεγμένοι μαστιχοπαραγωγοί - πυρήνες εκπαιδεύτηκαν ώστε να αναλάβουν τον ρόλο του «εκπαιδευτή», μεταφέροντας γνώσεις και βέλτιστες πρακτικές σύγχρονης καλλιέργειας και πολλαπλασιασμού σε 300 μαστιχοπαραγωγούς της τοπικής κοινότητας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί ακόμα μαστιχοπαραγωγοί παρακολούθησαν άτυπα εκπαιδεύσεις ή αντάλλαξαν πληροφορίες με μαστιχοπαραγωγούς που είχαν εκπαιδευτεί.

Η συμμετοχή στο πρόγραμμα μεταμόρφωσε τον ρόλο του νέου παραγωγού από αποδέκτη γνώσης, σε ενεργό κόμβο διάδοσης εμπειρίας και καινοτομίας, ενισχύοντας την επαγγελματική του ταυτότητα και αυτοπεποίθηση. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ισχυρή παρουσία των γυναικών στο πρόγραμμα καθώς η γυναικεία συμμετοχή έφτασε το 34% .

Οι 24 εκπαιδευμένοι παραγωγοί συνεχίζουν να λειτουργούν ως τοπικοί κόμβοι γνώσης, προσφέροντας καθοδήγηση και πρακτική υποστήριξη στις κοινότητές τους.

Η διαρκής επικοινωνία μεταξύ των ομάδων ενισχύει την ανταλλαγή εμπειριών και τη συλλογική επίλυση προβλημάτων. Το μοντέλο peer-to-peer learning φιλοδοξεί να ενσωματωθεί στην καθημερινή αγροτική πρακτική, διασφαλίζοντας τη συνεχή ροή γνώσης. Οι νέοι παραγωγοί εντάσσονται στο δίκτυο μέσω άτυπης καθοδήγησης και συμμετοχής στις τοπικές δράσεις. Η συνεργασία με επιστημονικούς και θεσμικούς φορείς παραμένει ενεργή, εξασφαλίζοντας επικαιροποιημένη γνώση.

Το δίκτυο λειτουργεί ως μηχανισμός έγκαιρης προσαρμογής σε περιβαλλοντικές και καλλιεργητικές προκλήσεις. Η καλλιέργεια κουλτούρας συνεργασίας ενισχύει τη συνοχή της κοινότητας. Έτσι, η γνώση δεν χάνεται αλλά εξελίσσεται. Στόχος όλων των συνεργαζόμενων φορέων είναι το δίκτυο παραμένει ζωντανό και λειτουργικό στον χρόνο.

Στο πλαίσιο του έργου υλοποιήθηκε ένα σχετικά εκτεταμένο πείραμα λίπανσης των μαστιχόδεντρων, με τη βοήθεια των παραγωγών. Στο πείραμα αυτό οι 24 μαστιχοπαραγωγοί-πυρήνες συμφώνησαν να χρησιμοποιηθούν τα χωράφια τους για να γίνουν συγκεκριμένες εφαρμογές λιπασμάτων (χωρίς τη χρήση άλλων λιπασμάτων), ώστε να φανεί η επίπτωση κάθε τύπου λίπανσης στην παραγωγή αλλά και στην ευρωστία των μαστιχόδεντρων.

Έγιναν πέντε χειρισμοί λιπάνσεων σε τουλάχιστον τρία ενήλικα μαστιχόδεντρα ο καθένας, που αφορούσαν τη χρήση:

- ✓ θειικής αμμωνίας
- ✓ ουρίας
- ✓ νιτρικού καλίου
- ✓ συνδυασμού θειικής αμμωνία και νιτρικού καλίου
- ✓ σύνθετου λιπάσματος

Να σημειωθεί ότι ενώ κάποια δέντρα χρησιμοποιήθηκαν ως μάρτυρες (χωρίς λίπανση).

Οι λιπάνσεις έγιναν το 2024 και το 2025 και θα επαναληφθούν και το 2026. Για τον προσδιορισμό των καταλληλότερου τύπου λιπάσματος για τα μαστιχόδεντρα μετρήθηκε η περιεκτικότητα των κύριων στοιχείων (N-P-K) και των ιχνοστοιχείων στα φύλλα κάθε χειρισμού, τα οποία συλλέχθηκαν πριν (Ιούλιος) και μετά το κέντημα (Νοέμβριο), καθώς και η παραγωγικότητα κάθε χειρισμού σε μαστίχα.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι από τις δύο χρονιές αναλύσεων δεν φαίνεται σημαντική αύξηση στην παραγωγικότητα σε σχέση με την λίπανση, ενώ και η περιεκτικότητα των στοιχείων και μικροστοιχείων στα φύλλα επίσης δεν φαίνεται να επηρεάζεται σημαντικά από τον τύπο της λίπανσης.

Εντούτοις, από τις πολλές μετρήσεις που γίνονται, θα είναι εφικτός ο καθορισμός των κρίσιμων τιμών των στοιχείων και ιχνοστοιχείων στα φύλλα, πληροφορία που απουσιάζει από την μαστιχοκαλλιέργεια, ενώ σύγκριση που επιχειρήθηκε με άλλα συγγενικά είδη ή με είδη που παράγουν δευτερογενείς μεταβολίτες έδειξαν ότι το μαστιχόδεντρο έχει πολύ χαμηλές απαιτήσεις.

Τα πειράματα θα επαναληφθούν και την επόμενη χρονιά, ελπίζοντας να προκύψουν σαφέστερα αποτελέσματα, ώστε αυτά να μεταφραστούν σε οδηγίες προς τους παραγωγούς. Το όφελος για τους παραγωγούς αναμένεται να είναι σημαντικό, καθώς με τη λήξη των πειραμάτων θα δοθούν συγκεκριμένες οδηγίες και πρωτόκολλα λίπανσης στους μαστιχοπαραγωγούς, ώστε να επιτύχουν με το μικρότερο κόστος σε λιπάσματα τη βέλτιστη παραγωγικότητα των δένδρων.

Συνολικά, κάθε ωφελούμενος μαστιχοπαραγωγός του νησιού παρακολούθησε ως και 50 ώρες θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης, ενώ οι μαστιχοπαραγωγοί - πυρήνες έλαβαν ως και 100 εκπαιδευτικές ώρες.

Πιστοποίηση ACTA ΑΕ

Το πρόγραμμα πιστοποιήθηκε από την ACTA ΑΕ σύμφωνα με το πρότυπο Quality Training Label, επιπέδου expert, όπως η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά.

Bravo Sustainability Dialogue & Awards 2024

Η προσέγγιση αυτή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα και απέσπασε σημαντική διάκριση στα Bravo Sustainability Dialogue & Awards 2024, στον πυλώνα Environment, στην κατηγορία Protection of Biodiversity.

Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης 2025

Επίσης, η δράση παρουσιάστηκε στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ) 2025, στον εκθεσιακό χώρο του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και συγκέντρωσε το ενδιαφέρον του κοινού.

Η υψηλή ποιότητα του προγράμματος αποτυπώθηκε και στην έρευνα αξιολόγησης που συμμετείχαν οι 24 παραγωγοί (τοπικοί κόμβοι γνώσης) όπου το 94% δήλωσε πολύ ικανοποιημένο από την εκπαίδευση που έλαβε.

Επιπλέον, μέσω της παραγωγής οπτικοακουστικού υλικού, δημοσιεύσεων στον Τύπο και μιας σειράς στοχευμένων δράσεων επικοινωνίας -συμπεριλαμβανομένων εκδηλώσεων, παρουσιάσεων και ψηφιακών καμπανιών- το πρόγραμμα έλαβε σημαντική προβολή. Μέσα από αυτές τις πρωτοβουλίες, αναδείχθηκε τόσο η δράση και τα οφέλη για την τοπική κοινωνία, όσο και η ευρύτερη αξία του προγράμματος, σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

04

Τεχνικές καλλιέργειας των μαστιχόδεντρων

Η μαστίχα αποτελεί μια φυσική αρωματική ρητίνη που εκχέεται από το μαστιχόδεντρο (*Pistacia lentiscus var. Chia*) σε μικρές, διαυγείς σταγόνες, χαρακτηριστικά γνωστές ως «δάκρυα».

Πρόκειται για προϊόν στενά συνδεδεμένο με τον ελληνικό χώρο, καθώς το ιδιαίτερο μικροκλίμα της νότιας Χίου το καθιστά τον μοναδικό τόπο παγκοσμίως όπου μπορεί να παραχθεί. Η πολύχρονη καλλιεργητική εμπειρία οδήγησε στη συστηματική επιλογή και πολλαπλασιασμό των σχίνων που παρήγαγαν τις μεγαλύτερες ποσότητες ρητίνης, με αποτέλεσμα τα σημερινά καλλιεργούμενα είδη να έχουν διαμορφωθεί μέσα από μακρά διαδικασία φυσικής και ανθρώπινης επιλογής.

Το μαστιχόδεντρο, γνωστό και ως σχίνος, είναι ένας αειθαλής θάμνος που αναπτύσσεται αργά και αντέχει σε ξηρά, πετρώδη εδάφη.

Όλο το φυτό -από τον κορμό έως τα φύλλα, τις ρίζες και τους καρπούς- διαθέτει δίκτυα ρητινοφόρων αγωγών, τις λεγόμενες «φλέβες», μέσα στις οποίες παράγεται και κυκλοφορεί η πολύτιμη ρητίνη. Η πλήρης ανάπτυξή του μαστιχόδεντρου επιτυγχάνεται περίπου στα 15-20 χρόνια, ενώ συνήθως φτάνει τα 2-3 μέτρα σε ύψος, με ορισμένα παλαιότερα δέντρα να αγγίζουν τα 5 μέτρα.

Η διάρκεια ζωής του μπορεί να υπερβεί τον έναν αιώνα. Παρότι μπορεί να δώσει πρώτη παραγωγή γύρω στον πέμπτο ή έκτο χρόνο, η μέγιστη απόδοσή του παρατηρείται μετά τα δεκαπέντε χρόνια, ενώ έπειτα από τα εβδομήντα, η ποσότητα της εκκρινόμενης μαστίχας μειώνεται.

Η συλλογή της μαστίχας αποτελεί διαδικασία που απαιτεί προετοιμασία και ακρίβεια.

Από τον χειμώνα έως την άνοιξη (Δεκέμβριο-Μάιο) προετοιμάζεται το δέντρο και το έδαφος. **Πριν από το κέντημα και τη συλλογή της μαστίχας, το έδαφος γύρω από το βλαστό θα πρέπει να ελευθερωθεί από τα άλλα φυτά.** Έτσι, από τα μέσα Ιουνίου μέχρι τις αρχές Ιουλίου γίνεται το καθάρισμα και ακολουθεί η ισοπέδωση του εδάφους, ώστε οι σταγόνες μαστίχας που τυχόν θα πέσουν στο έδαφος να είναι εύκολο να συλλεχθούν. **Η εργασία του καθαρίσματος γίνεται σε «κυκλική» περιοχή (κατασκευή τραπέζιων).**

Το έδαφος καθαρίζεται από τα χόρτα, τις πέτρες, τους βώλους και τα ξύλα με ένα ειδικό εργαλείο την «άμια» (στα αρχαία «άμη» από το ομηρικό ρήμα αμάω: θερίζω, κόπτω, συλλέγω), φτυάρια και μυστριά.

Ακολουθεί το σκούπισμα του ξυσμένου εδάφους με κοινή σκούπα ή με αυτοσχέδια, κατασκευασμένα από κλαδιά αστυφίδας ή από εχινοπόδια.

Στη συνέχεια, το έδαφος είναι έτοιμο να δεχθεί το ασπρόχωμα - μια λεπτή λευκή πούδρα που προστατεύει τη ρητίνη από την επαφή με το έδαφος και συμβάλλει στη συλλογή καθαρότερων δακρύων. Η περιοχή αυτή ονομάζεται «τραπέζι» και είναι το σημείο όπου συγκεντρώνεται μεγάλο μέρος της ρητίνης που πέφτει από τον κορμό.

Ακολουθεί το πρώτο «κέντημα», η διαδικασία κατά την οποία γίνονται μικρές, προσεκτικές χαρακιές στον κορμό, ώστε να αρχίσει η ροή της μαστίχας. Η πρώτη συλλογή γίνεται μετά τις 15 Αυγούστου. Η μαστίχα αρχίζει να στερεοποιείται σε 15-20 μέρες μετά από το κέντημα. Τη μαζεύουν τις πρώτες πρωινές ώρες.

Όταν η μαστίχα σταθεροποιηθεί, αρχίζει το μάζεμα της με ένα ειδικό εργαλείο που λέγεται «τιμητήρι». Πρώτα συλλέγεται η χοντρή μαστίχα, «η πίτα» όπως ονομάζεται, από το «τραπέζι» και με το ίδιο εργαλείο συλλέγεται και η μαστίχα που έχει πήξει στον κορμό του δέντρου, τα λεγόμενα «δάκρυα», και αυτή που κρέμεται από τα κλαδιά (φλισκάρια). Η υπόλοιπη μαστίχα μαζεύεται με «σκούπες» ή με τα χέρια.

Μετά, χρησιμοποιώντας το πανέρι, η μαστίχα τοποθετείται σε ξύλινα κιβώτια και αποθηκεύεται σε δροσερούς χώρους όπου θα καθαριστεί για να παραδοθεί στην Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, τον οργανισμό που είναι υπεύθυνος για την επίσημη διαχείριση και εμπορική διάθεσή της.

Μετά το πρώτο κέντημα (ρήνιασμα) ακολουθεί και ένας δεύτερος κύκλος χαράγματος για 5-6 εβδομάδες, όπου ακολουθούνται οι ίδιες εργασίες με αυτές του πρώτου κεντήματος.

Το δεύτερο μάζεμα γίνεται μετά τις 15 Σεπτεμβρίου οπότε και συλλέγονται όλα τα δάκρυα από τον κορμό του μαστιχόδενδρου και από το έδαφος. Κατά το δεύτερο μάζεμα συλλέγονται από το «τραπέζι» οι χοντρές σταγόνες μαστίχας και την υπόλοιπη μαστίχα τη σκουπίζουν και τη βάζουν σε τσουβάλια. Τελευταίες μαζεύουν τις σταγόνες που έχουν μείνει στα κλαδιά και τον κορμό του δένδρου. Τις λένε δακτυλιδόπετρες, δάκρυα και φλισκάρια.

Η συγκομιδή μεταφέρεται στη συνέχεια σε δροσερές αποθήκες ώστε να μην τη ζεστάνει ο ήλιος και τη λιώσει. Το δεύτερο μάζεμα γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να συλλεχθούν ακόμα και τα πιο μικρά κομμάτια μαστίχας. Χαρακτηριστικό εξάλλου είναι ότι σκουπίζουν το έδαφος.

Για την ευρωστία των μαστιχόδεντρων, σημαντικό ρόλο παίζει και η αγρανάπαυση. Κάθε 2-4 χρόνια, ορισμένα δέντρα αφήνονται να «ξεκουραστούν», δηλαδή δεν κεντιούνται για μία σεζόν. Παρ' όλα αυτά, η φροντίδα τους συνεχίζεται κανονικά: κλάδεμα, λίπανση και καθαρισμός του εδάφους (χωρίς όμως τη χρήση ασπρόχλωματος). Η πρακτική αυτή συμβάλλει στη διατήρηση της υγείας και της παραγωγικότητας των σχίνων.

Ιδιότητες και Οφέλη της μαστίχας

Ήδη από την αρχαιότητα, η μαστίχα Χίου ήταν γνωστή για τις ιατροφαρμακευτικές της ιδιότητες. Στις μέρες μας, η επιστημονική κοινότητα, με ορθές και επιστημονικά αποδεκτές μεθόδους, βασισμένες σε αποτελέσματα εργαστηριακών ερευνών και κλινικών μελετών, οι οποίες πραγματοποιούνται από ανεξάρτητους ερευνητές στην Ελλάδα και διεθνώς, σταδιακά αποκαλύπτουν ότι η φυσική Μαστίχα Χίου διαθέτει μοναδικές ευεργετικές και θεραπευτικές ιδιότητες, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο τα όσα και ιστορικά έχουν καταγραφεί.

Συγκεκριμένα, έχει τεκμηριωθεί επιστημονικά η ευεργετική δράση της μαστίχας κατά παθήσεων του πεπτικού συστήματος, έλκος στομάχου και φλεγμονώδεις κολίτιδες, η συμβολή της στη στοματική υγιεινή, η σημαντική αντιμικροβιακή και αντιφλεγμονώδης δράση της και το γεγονός ότι αποτελεί φυσικό αντιοξειδωτικό. Παράλληλα, η μαστίχα Χίου, συμβάλει στην επούλωση τραυμάτων και στην ανάπλαση της επιδερμίδας.

Νεότερα επιστημονικά δεδομένα υποδηλώνουν ότι η μαστίχα Χίου μπορεί να διαθέτει και σημαντικές μεταβολικές δράσεις κυρίως υπολιπιδαιμικές και αντιδιαβητικές, οι οποίες αποτελούν ήδη αντικείμενο περαιτέρω έρευνας. Σειρά μελετών έχει αποδώσει στη μαστίχα Χίου και αντικαρκινική δράση.

Αναμφισβήτητα, η μοναδικότητα της μαστίχας Χίου οφείλεται στην παγκόσμια αποκλειστικότητα του γενέθλιου της τόπου, στις εξαιρετικές θεραπευτικές ιδιότητες της και στο σπάνιο άρωμά της, που την έκαναν περιζήτητη ήδη από την αρχαιότητα, προσδίδοντάς της από τότε τη φήμη σπουδαίου συμμάχου της υγείας.

*Η μαστίχα Χίου,
«το δάμυρο που ευφραίνει,
αρωματίζει, ανακουφίζει και
θεραπεύει»!*

05

Δηλώσεις ωφελούμενων και φορέων συγχρηματοδότησης

**Παρακάτω ακολουθούν
οι εντυπώσεις και
οι ιστορίες των
συμμετεχόντων
αποτυπώνοντας την
εμπειρία που έλαβαν
από το πρόγραμμα
«Μαστιχόδεντρα:
Διασφαλίζοντας
το μέλλον ενός
εθνικού προϊόντος –
Δίκτυο Μεταφοράς
Τεχνογνωσίας και
Καινοτομίας στη Χίο».**

Μέσα από τα προσωπικά τους βιώματα, τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν και τις επιτυχίες που πέτυχαν βλέπουμε πως η γνώση μετατράπηκε σε πράξη και πως η αγάπη για τη μαστίχα έγινε η αφορμή για δημιουργία, συνεργασία και καινοτομία.

“

Ζω στη Χίο, είμαι γεωπόνος και στο παρελθόν ασχολούμουν περιστασιακά με την καλλιέργεια των μαστιχόδενδρων της οικογένειάς μου. Πριν από μερικά χρόνια, αποφάσισα να ασχοληθώ αποκλειστικά και επαγγελματικά με την καλλιέργεια της μαστίχας. Συμμετείχα και στα δύο προγράμματα που έτρεξαν στη Χίο. Κατά το πρώτο πρόγραμμα, «Μαστιχόδεντρα: Σύγχρονες Τεχνικές Πολλαπλασιασμού και Καλλιέργειας», συμμετείχα με μεγάλο ενδιαφέρον στα εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία μας μετέφεραν τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στην καλλιέργεια των μαστιχόδενδρων. Όσον αφορά το πρόγραμμα, «Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος – Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας στη Χίο», αισθάνομαι πολύ χαρούμενη που είχα την ευκαιρία να συμβάλλω στη δημιουργία ενός συστήματος μεταφοράς γνώσης στο νησί. Μέσα από το πρόγραμμα γνωρίζω αξιόλογους ανθρώπους που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες, ανταλλάσσουμε εμπειρίες και συζητάμε εκτενώς. Πιστεύω ότι η αλληλεπίδραση μπορεί μόνο να οδηγήσει σε κάτι καλύτερο για το εθνικό μας προϊόν.

Δέσποινα Βατάκη
Μαστιχοπαραγωγός

“

Ονομάζομαι Αλέξης Τσουνάκος, διατελώ πρόεδρος του Τοπικού Συνεταιρισμού Μαστιχοπαραγωγών Πυργίου και είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Mediterra A.E., θυγατρικής της EMX. Πριν από 11 χρόνια αποφασίσαμε με τη σύζυγό μου να φύγουμε από την Αθήνα, όπου εργαζόμασταν, και να εγκατασταθούμε στην Χίο, όπου αποφασίσα να ασχοληθώ συστηματικά με την καλλιέργεια της μαστίχας, για την οποία δεν είχα την παραμικρή ιδέα, αλλά ήταν “έρωτας με την πρώτη μυρωδιά”. Τη γνώση της καλλιέργειας την απέκτησα κυρίως μέσα από την οικογένεια, ενώ στη συνέχεια, επιχείρησα να την εξελίξω - κυρίως αναζητώντας τρόπους να διευκολύνω διάφορα στάδια της παραγωγής και της επεξεργασίας.

Συμμετείχα στο πρώτο πρόγραμμα όπου παρακολούθησα σχεδόν όλες τις εκπαιδεύσεις, οι οποίες ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες επιστημονικά και με βοήθησαν ουσιαστικά τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Στο δεύτερο πρόγραμμα, μετά από διαδικασία επιλογής, κληθήκαμε 24 μαστιχοπαραγωγοί - πυρήνες να λειτουργήσουμε ως συνδεδετικός κρίκος για τη μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας μεταξύ του Γεωπονικού Τμήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των παραγωγών - αλλά και αντίστροφα.

Σε αυτό το στάδιο, τα οφέλη ήταν ακόμη μεγαλύτερα: μέσα από τις εκπαιδεύσεις απέκτησα νέες δεξιότητες, ήρθα σε επαφή με καταξιωμένους επιστήμονες και ανέπτυξα συνεργασίες και δεσμούς τόσο με τους εκπαιδευτικούς, τους πυρήνες όσο και με άλλους παραγωγούς. Αυτά τα δίκτυα συνεργασίας αποτελούν πολύτιμο κεφάλαιο για τη στήριξη και την εξέλιξη της μαστιχοκαλλιέργειας τα επόμενα χρόνια.

Συνοψίζοντας θα ήθελα να τονίσω ότι πέρα από όλα τα υπόλοιπα οφέλη που αποκομίσαμε από το πρόγραμμα, το κυριότερο ήταν οι δεσμοί που αναπτύχθηκαν και οι σχέσεις εμπιστοσύνης.

Αλέξης Τσουνάκος
Μαστιχοπαραγωγός

“

Ονομάζομαι Κύλη Δέσποινα και κατάγομαι από τον Άγιο Γεώργιο Συκούση. Από το 2018 μαζί με το σύζυγό μου ξεκινήσαμε να ασχολούμαστε με τη μαστιχοκαλλιέργεια. Όσον αφορά το πρόγραμμα “Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος” ,αποτελεί μία μοναδική εμπειρία. Μέσα από τις εκπαιδευτικές ενότητες, μου δόθηκε η ευκαιρία να ανταλλάξω γνώσεις και πρακτικές με άλλους παραγωγούς και να γνωρίσω καλύτερα την καλλιέργεια της μαστίχας. Μέσα από τη διαδραστική μάθηση και την άμεση επαφή με επιστήμονες και παραγωγούς, απέκτησα γνώσεις που μπορώ να εφαρμόσω στη δική μου καλλιέργεια και συνάμα προσπάθησα ως πυρήνας να τις μεταλαμπαδεύσω και στους παραγωγούς του χωριού μου. Παράλληλα, το πρόγραμμα ενίσχυσε τη σημασία της συνεργασίας. Η επαφή με ανθρώπους που μοιράζονται τους ίδιους στόχους και ανησυχίες, δημιούργησε ένα κλίμα αλληλοϋποστήριξης και έμπνευσης. Θεωρώ ότι τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση των δεξιοτήτων των παραγωγών και στη βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και ευελπιστώ να μας δοθούν και στο μέλλον αντίστοιχες ευκαιρίες.

Δέσποινα Κύλη
Μαστιχοπαραγωγός

“

Ονομάζομαι Αρίσταρχος Σαρρής και μεγάλωσα στην Αθήνα. Το 2012, σε ηλικία μόλις 18 ετών, η οικονομική κρίση με έφερε αντιμέτωπο με σημαντικές προκλήσεις και αποφάσισα να μετακομίσω στη Χίο, όπου οι παπούδες μου διέθεταν κάποια χωράφια με μαστιχόδεντρα. Εκεί προσπάθησα να τα αξιοποιήσω ώστε να εξασφαλίσω ένα εισόδημα. Ωστόσο, τα χωράφια βρισκόταν σε κακή κατάσταση λόγω των πυρκαγιών που είχαν πλήξει το νησί εκείνη τη χρονιά, ενώ και ο ίδιος είχα περιορισμένη εμπειρία στην καλλιέργεια των μαστιχόδεντρων. Δεν υπήρχε επίσης κάποιος να με καθοδηγήσει ή να μου προσφέρει τις απαραίτητες γνώσεις για τη βελτιστοποίηση της παραγωγής. Ως αποτέλεσμα, η απόδοση δεν ήταν η αναμενόμενη και αναγκάστηκα να αναλάβω επιπλέον εργασίες για να εξασφαλίσω ένα ικανοποιητικό εισόδημα. Μέσα από τη συμμετοχή μου στο πρόγραμμα «Μαστιχόδεντρα: Διασφαλίζοντας το μέλλον ενός εθνικού προϊόντος», είχα την ευκαιρία να αποκτήσω πρόσβαση σε εξειδικευμένη επιστημονική γνώση από ειδικούς στη φροντίδα των μαστιχόδεντρων. Παράλληλα, ήρθα σε επαφή με άλλους καλλιεργητές, απέκτησα νέες γνώσεις και αντάλλαξα πληροφορίες που με βοήθησαν να βελτιώσω σημαντικά την παραγωγικότητα των καλλιεργειών μου. Επιπλέον, με προσωπική προσπάθεια, επένδυσα στην απόκτηση επιπλέον αγροτεμαχίων.

Σήμερα, η καλλιέργεια μαστιχόδεντρων μου προσφέρει ένα βιώσιμο εισόδημα και έχω αναλάβει τον ρόλο του εκπαιδευτή, βοηθώντας άλλους παραγωγούς μαστίχας να αναπτύξουν πιο αποδοτικές και βιώσιμες καλλιεργητικές πρακτικές.

Αρίσταρχος Σαρρής
Μαστιχοπαραγωγός

Παρακάτω παρουσιάζονται οι δηλώσεις των μελών της ομάδας έργου, τα οποία είχαν ενεργό ρόλο από την σύλληψη της ιδέας μέχρι και την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος.

“

Το πρόγραμμα για τα Μαστιχόδεντρα δεν είναι μια απλή εκπαιδευτική δράση. Είναι μια υπενθύμιση ότι η παράδοση μπορεί να συναντήσει την εξέλιξη με τρόπο ρεαλιστικό και ανθρώπινο. Συμμετέχοντας ενεργά στο πρόγραμμα και παρακολουθώντας από κοντά τους Πυρήνες-Μαστιχοπαραγωγούς, διαπιστώνει κανείς ότι η γνώση δεν αντιμετωπίζεται ως κάτι στατικό, αλλά ως μια διαδικασία που εξελίσσεται μέσα από τη συμμετοχή. Οι παραγωγοί δοκιμάζουν, αξιολογούν, μοιράζονται και γίνονται οι ίδιοι κοινωνοί αυτής της αλλαγής. Αυτή η αλληλεπίδραση δίνει στο πρόγραμμα μια ενέργεια που σπάνια συναντά κανείς. Είναι όμορφο να βλέπεις ανθρώπους να εξελίσσονται χωρίς να χάνουν τη σχέση τους με την παράδοση. Και για μένα, αυτό είναι το πιο σημαντικό: η μαστιχοκαλλιέργεια αποκτά προοπτική και μέλλον, βασισμένη στη γνώση και στη συλλογική προσπάθεια.

Δέσποινα Αναγνώστου

Πρόισταμένη Τμήματος
Εξυπηρέτησης Παραγωγών
της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

“

Το πρόγραμμα ανέδειξε με ουσιαστικό τρόπο τη σημασία της δημιουργίας ενός ισχυρού δικτύου συνεργασίας μεταξύ των μαστιχοπαραγωγών. Μέσα από τη συστηματική ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, οι παραγωγοί απέκτησαν πρόσβαση σε σύγχρονη επιστημονική τεχνογνωσία και βελτίωσαν τις καλλιεργητικές τους πρακτικές. Η ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας ενίσχυσε την αλληλοϋποστήριξη και καλλιέργησε κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των συμμετεχόντων. Το δίκτυο λειτούργησε ως γέφυρα μεταξύ επιστημονικής κοινότητας και αγροτικής πράξης, διευκολύνοντας τη μεταφορά και εφαρμογή καινοτόμων λύσεων, ενώ παράλληλα, δημιουργήσε τις βάσεις για συλλογική αντιμετώπιση προκλήσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και τη βιωσιμότητα της καλλιέργειας. Η συνεργασία μεταξύ παραγωγών διαφορετικών περιοχών της Χίου ενίσχυσε την ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών και αποτελεί πολύτιμη παρακαταθήκη για το μέλλον της μαστιχοκαλλιέργειας.

Δρ. Στέφανος Κώστας

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Γεωπονίας
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

“

Είναι φορές που η επαγγελματική συνεργασία μπορεί να ξεφύγει από το τυπικό πλαίσιο μιας διαχειριστικής λογικής και να αποκτήσει πιο δημιουργικά χαρακτηριστικά. Αυτό συμβαίνει με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τα Μαστιχόδενδρα. Εμπνευστήκαμε από το πάθος των μαστιχοπαραγωγών της Χίου για να δημιουργήσουμε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης όπου οι ίδιοι οι συμμετέχοντες δεν θα είναι μόνο αποδέκτες της γνώσης, αλλά θα τη δοκιμάζουν, θα την αξιολογούν και θα τη μεταδίδουν. Επιπλέον, στο νησί της Χίου, η λέξη συνεργασία αποκτά ουσιαστικό νόημα. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, που αποτελεί και τον κεντρικό άξονα, γύρω από τον οποίο η Νέα Γεωργία Νέα Γενιά, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με την υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) και του The Hellenic Initiative, έχουν κεντήσει ένα μοναδικό στο Αιγαίο οικοσύστημα μεταφοράς τεχνογνωσίας και καινοτομίας.

Δρ. Δημήτρης Βολουδάκης

General Programs Director
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

“

Όταν ένα όραμα και μια ιδέα παίρνουν σάρκα και οστά και γίνονται πράξη, το συναίσθημα είναι χαρά και ουσιαστική ικανοποίηση. Ακόμη μεγαλύτερη σημασία έχει όταν αυτή η προσπάθεια στηρίζεται από ανθρώπους που αγαπούν πραγματικά τη δουλειά τους, την αντιμετωπίζουν με υπευθυνότητα, υπερβαίνοντας τα στενά όρια των τυπικών τους υποχρεώσεων, και επιδιώκουν να την εξελίσσουν διαρκώς, πηγαίνοντάς την ένα βήμα παραπέρα. Αξίζουν θερμά συγχαρητήρια σε όλη την ομάδα για τη συνέπεια και τη συνεργασία της, καθώς και σε όλους όσοι αγκάλιασαν το πρόγραμμα και πίστεψαν στη σημασία της μεταφοράς γνώσης μέσα από μια διαφορετική, πιο συμμετοχική, προσέγγιση. Η εμπιστοσύνη που έδειξαν, παρά τις εύλογες επιφυλάξεις που συνοδεύουν κάθε νέα προσπάθεια, αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για την επιτυχία του εγχειρήματος.

Καλλιόπη Καραμποϊκί

Capacity Building Senior Manager του
οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Λεξιμό 'Ορων

Peer to Peer Learning

Μάθηση μέσα από την άμεση ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων μεταξύ ίσων, χωρίς επίσημο δάσκαλο.

Train the Trainers

Κατάρτιση εκπαιδευτών ώστε να μπορούν να μεταδώσουν τη γνώση σε άλλους με αποτελεσματικό τρόπο.

Farmer to Farmer

Αγρότες που μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο, μοιράζοντας πρακτικές, συμβουλές και τεχνογνωσία.

Πυρήνες

Οι μαστιχοπαραγωγοί της πρώτης φάσης του προγράμματος που επιλέχθηκαν για να γίνουν «εκπαιδευτές» και να εφαρμόσουν στην πράξη τη μέθοδο Farmer to Farmer.

Δίκτυο Μεταφοράς Τεχνογνωσίας και Καινοτομίας

Ένα ζωντανό δίκτυο συνεργασίας που συνδέει παραγωγούς, επιστήμονες και σχετικούς φορείς, για να μοιράζονται και να εφαρμόζουν νέες ιδέες και πρακτικές.

Επιμέλεια:

Σωτήρης Κατσέλος

Communications Director
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Δρ. Δημήτρης Βολουδάκης

General Programs Director
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Καλλιόπη Καραμποϊκη

Capacity Building Senior Manager
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Δόμνα Ζουρελίδου

Capacity Building Manager
του οργανισμού Νέα Γεωργία Νέα Γενιά

Στέφανος Χατζηλαζάρου

Επιστημονικός Υπεύθυνος, Αναπληρωτής Καθηγητής
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δρ. Στέφανος Κώστας

Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Γεωπονίας
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δρ. Ηλίας Σμυρνιούδης

Γενικός Διευθυντής
Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Δέσποινα Αναγνώστου

Προϊσταμένη Τμήματος Εξυπηρέτησης
Παραγωγών της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Ιδρυτικός Δωρητής και Δωρητής του προγράμματος

ΙΣΝ / SNF

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

επίκεντρο ο άνθρωπος | humanity at the core

Με την Υποστήριξη

Με τη Σύμπραξη

